

Dobojováno.

Zdá se, že je dobojováno. Ústavní soud dne 29. května 2013 tím, že zamítl (resp. odmítl) návrhy stěžovatelů, neshledal (i když nikoli jednomyslně), že by zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi byl v rozporu s ústavou České republiky. Nic víc nálezu Ústavního soudu neříká. Neříká, že zákon je jasný, kvalitní, rozumný či dokonce spravedlivý.

Jako vítězství své (a tudíž spravedlnosti!) to oslavily strany bývalé vládní koalice. Jelikož mě ale (zejména tato koalice) odnaučila věřit slovům politiků, musím se ptát: jaký eminentní zájem na tomto vítězství mohli mít politikové „kalouskovského“ typu? Určitě nejde o větší slávu Boží. Vychází mi jediné: jde o grandiosní privatizační projekt. Noví majitelé pozemků, lesů a nemovitostí, „nové“ miliardy korun v oběhu a k tomu nové smlouvy, poradenské služby, správcovské a investiční společnosti, pojišťovnictví nevyjímaje. Jisté oživení trhu (byznys) lze tedy očekávat. Ostatně - jinak už není co privatizovat.

Pro méně informovaný lid byla tato akce od počátku prezentována heslem „co bylo ukradeno, musí být navraceno“. Zvláštní povaha církevního majetku (vždy pod dohledem státu) a nepřehledné množství subjektů (případných restituentů) vedla autory zákona k tomu, že nemluví o restitucích a o navracení, nýbrž jen o vydávání. O krádeži důsledně a konsistentně může mluvit jen ten, kdo považuje za krádež i pozemkovou reformu „masarykovské“ první republiky z r. 1919 a ovšem za „arcizloděje“ císaře Josefa II.

Ideologicky bývá transfer majetku i peněz do rukou církví zdůvodňován také tím, že církev, jako skutečný vlastník, bude se svým majetkem hospodařit lépe než stát, který je špatný hospodář. Církve však nebudou lepší. Poměrně přísný dohled státu nad hospodařením katolické církve za první republiky (a i dříve), nebyl dán tím, že si vedla hospodářsky zdatně, nýbrž obavou, aby se majetek v její držbě nezmenšoval. Ne snad že by faráři či biskupové kradli, ale že by se mohli stát obětí nějaké neuvážené obchodní transakce. Teprve nyní budou církve moci majetek svobodně „prošustrovat“ a nikdo jim v tom nezabrání.

Výrazné teologické argumenty na podporu zákona jsem nezaznamenal. Ačkoli je nauka o církvi (eklesiologie) nedílnou součástí křesťanské dogmatiky, nezdá se, že by „doktory“ tato otázka nějak zvlášť zajímala. Tak například v protestantském prostředí soudí Pavel Keřkovský (Protestant č.6 2013), že je vcelku jedno (adiaforon), jak k nabytí majetku citovaným zákonem došlo, „vlastnit není hřích“, důležité je, jak s tímto majetkem bude naloženo a zde může církev vykonat mnoho dobrého. Proto se zákonem souhlasí. Společným znakem všech nesouhlasících je obava z další diskreditace církve v očích veřejnosti, která ve výrazné většině církvím nakloněna není. Tato okolnost (a mnohé další) vede nesouhlasící k tomu, raději se majetku zřeknout, než způsobit pohoršení ve veřejnosti. Za jiných okolností by se přijetí daru nebránili.

Je to tedy zlá, nenávistná společnost, která brání přijetí majetku? Medvědí službu prokazují církvím zastánci zákona tvrzením, že na vině je bolševictvím načichlá většina národa. Zklamání, rozčarování této většiny nejlépe vystihuje bonmot: Církev potřebuje mnoho majetku, aby mohla kázat lidem, že nemají lpět na majetku.

Z něčeho církev žít musí. Tato otázka teology příliš netrápí. Zato trápí vedoucí představitele církví. Samotný pohled na trvalý a nezadržitelný pokles počtu věřících je skličující. Právě pokles počtu těch, kteří alespoň v neděli chtějí přijít do kostela, a ještě menší počet těch, kteří jsou ochotni kvůli tomu sáhnout do kapsy, je pravý a vlastní problém dosud na státní podpoře závislých církví a zákon není o ničem jiném než o tom, jak zajistit existenci církve, tj. farářů a jejich nadřízených - a to bez věřících. Církev je tedy tam, kde je nějaký majetek. Bude-li majetek na sebefinancování instituce, pak už nebude podstatné, zda věřící budou, či nebudou.

Aby nebylo mýlky, jsem pro odluku církví od státu. Proč by měli církev platit z daní občané, kteří ji v drtivé většině považují za zbytečnou? Ze všech modelů odluky se mi nejvíc líbí model francouzský, provedený zákonem z r. 1905. Ten církvi veškerý jí užívaný majetek zestátnil (sic! Už slyším „jako komunisti u nás!“ a „jen to ne“). Majetek sloužící k bohoslužebným účelům pak zpětně církvi bezplatně pronajal.

Na sebe tak stát (nebo region) vzal odpovědnost za to, že kostely nespadnou a budou funkční. Provoz a faráře si musejí věřící platit ze svého. Bylo kvůli tomu tenkrát mnoho křiku (zákon prosadil blok levicových stran proti vůli církve), ale po stu letech francouzská církev žije a funguje. Co se vlastně stalo? Stát přiměl církev, aby se starala jen o to, kvůli čemu je – hlásat Boží slovo. Náš zákon chce pravý opak: starejte se především o svůj majetek, jinak zaniknete.

Za několik desetiletí svého působení ve staršovstvu našeho evangelického sboru ve Mšeně mohu říci, že prakticky neřešíme nic jiného, než starosti kolem údržby a oprav kostela. Na otázky, proč tu vůbec jsme a co vlastně chceme, času nezbyvá.

Jan Kozlík